

Skipulagsstofnun
b.t. Jakobs Gunnarssonar
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 30. desember 2021
Tilvísun: 202112-0006
SS
SS

Efni: Uppbygging ferðaþjónustu í Kerlingarfjöllum. Umsögn um tilkynningu um matsskyldu og skipulags- og matslýsingu.

Vísað er til tölvupósts frá Skipulagsstofnun, dags. 2. desember 2021, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um tilkynningu um matsskyldu og skipulags- og um matslýsingu fyrir deiliskipulag varðandi uppbyggingu aðstöðu fyrir ferðamenn í Ásgarði, svæði Fannborgar í Kerlingarfjöllum í Hrunamannahreppi. Óskað var eftir sameiginlegri umsögn um tilkynninguna og skipulags- og matslýsinguna.

Uppbygging aðstöðu fyrir ferðamenn í Ásgarði hefur áður verið til umfjöllunar og farið í gegnum umhverfismatsferli sem lauk með álitni Skipulagsstofnunar þann 24. apríl 2019. Náttúrufræðistofnun Íslands veitti umsagnir í því ferli t.a.m. um matsáætlun þann 19. janúar 2017 og um frummatsskýrslu 25. júlí 2018. Þá gerðu sérfræðingar Náttúrufræðistofnunar úttekt á gróðurfari og jarðminjum á áætluðu framkvæmdasvæði við Ásgarð og var sú vinna hluti af umhverfismatsferlinu. Skýrslan „Kerlingarfjöll. Gróðurfar og jarðminjar“ kom út árið 2016 og er aðgengileg hér: [NI-16006.pdf](#).

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér tilkynningu um matsskyldu og skipulags- og matslýsingu og vill koma eftirfarandi ábendingum á framfæri:

Í álitni Skipulagsstofnunar frá 24. apríl 2019 var fjallað um fjóra valkosti um uppbyggingu hálendismiðstöðvar fyrir ferðamenn í Ásgarði, þar af einn núllkost. Tveir af þessum valkostum gerðu ráð fyrir mjög mikilli uppbyggingu og tvöföldun í fjölda gistirýma. Skipulagsstofnun taldi að svo umfangsmikil uppbygging fæli í sér „stefnubreytingu frá því sem gildir um svæðið samkvæmt landsskipulagsstefnu og fordæmi fyrir uppbyggingu ferðaþjónustuaðila almennt á miðhálendinu hvað varðar umfang og eðli sem ekki væri svigrúm fyrir eða tilefni til miðað við aðstæður í Kerlingarfjöllum“. Einnig að „hætta væri á að þolmörk náttúruferðamennsku og náttúru svæðisins gæti verið yfirstigin ef ferðamönnum myndi fjölga mikið umfram það sem er“. Sú uppbygging sem áformuð var og var til umfjöllunar í umhverfismatinu væri til þess fallin að fjölga ferðamönnum og auka álag á svæðinu. Það var því endanleg niðurstaða Skipulagsstofnunar að fresta ætti ákvörðunum um

eins viðamikla uppbyggingu og valkostir 3 og 4 sem til umfjöllunar voru fælu í sér. Varðandi valkost 2 sem ekki fól í sér aukningu á gistirýmum var það álit Skipulagsstofnunar að „áhrifin af þeim valkosti yrðu óveruleg á útivist, landslag og náttúrufar, að því gefnu að ráðandi hluti gistingar væri gistiskála- og/eða fjallaskálagisting en ekki gistihúsa/hótelgisting“.

Í þeirri tilkynningu og skipulags- og matslýsingu sem nú er til umfjöllunar, er lögð fram ný tillaga um uppbyggingu aðstöðu fyrir ferðafólk á svæði Fannborgar í Ásgarði. Fram kemur í tilkynningunni að tillagan sé áframhaldandi þróun af valkosti 2 úr fyrra umhverfismati og að þar sem uppbyggingaráformin hefðu áður farið í gegnum fullt umhverfismat „þá [væru] einungis til umfjöllunar þær breytingar sem (hafa orðið) frá þeim áformum“.

Í nýju tillögunni eru Kerlingarfjöll áfram skilgreind sem hálendismiðstöð og markmið með uppbyggingu er eins og í eldri tillögum að bæta aðstöðu ferðamanna í Ásgarði og bregðast við aukinni eftirspurn um bættu þjónustu. Einnig að draga úr umhverfisáhrifum og álagi á viðkvæma náttúru. Gert er ráð fyrir 156 gistirýmum fyrir gesti sem er svo til sami fjöldi og í valkosti 2 í eldri tillögu og ekki mikil aukning frá núverandi aðstöðu. Því er ekki stefnt að mikilli fjölgun gesta. Töluverðar breytingar eru hins vegar áætlaðar á skipulagi svæðisins og byggingar færðar til, byggt við þær og nýjar byggingar reistar. Einnig eru lagðar til breytingar á vegakerfi og bílastæðum svæðisins og gert ráð fyrir nýjungum í þjónustu eins og heitum pottum og svokölluðu „glamping“ gistaðstöðu.

Að mati Náttúrufræðistofnunar eru breytingarnar flestar til bóta miðað við eldri tillögur um uppbyggingu. Mikið er til bóta að fallið sé frá hugmyndum um mjög mikla aukningu á fjölda gistirýma og uppbyggingu samkvæmt því. Einnig er jákvætt að byggingarreitir eru færðir til þannig að þeir eru að töluverðum hluta staðsettir á röskuðum svæðum, og hlíðinni fyrir ofan Ásgarð sem og votlendi er hlíft að mestum hluta. Þetta er breyting frá fyrri tillögu þar sem stefndi í umtalsvert rask á votlendi.

Þá er jákvætt og nýtt í þessari tillögu að með breytingum á vegakerfi verður tekið fyrir almenna bílaumferð eftir bökkum Ásgarðsár eins og kostur er og sömuleiðis gert ráð fyrir að umferðin fari ekki eins langt inn á svæðið í suðurátt. Ein stór ný bygging verður á svæðinu sem mun leiða til þess að heildarbyggingarmagn á svæðinu mun aukast, en hún er töluvert minni en áður áætlaðar nýbyggingar og staðsett neðar í landinu þannig að ásýndaráhrif af henni verða minni úr fjarlægð. Þá er stefnt að því að hönnun og litaval nýbygginga leiði til þess að þær falli betur inn í landslagið og hæð þeirra verði svipuð og hæð núverandi bygginga. Þá munu sumar núverandi byggingar breytast eða færast til og verða mögulega minna áberandi.

Neikvæða breytingin er helst sú að gert er ráð fyrir nýjum vegslóða að tjaldstæði og mun hann liggja í gegnum óraskað gróðurlendi þ.m.t. votlendi að hluta. Þar með eykst flatarmál raskaðs svæðis í heild. Til móts kemur að vegslóðar á röskuðu gróðurlendi innar á svæðinu leggjast af og þar verða tækifæri til endurheimtar gróðurfars auk þess sem álag á votlendissvæðum minnkar þar sem umferð verður takmörkuð. Jarðminjum svæðisins verður hlíft í þessum breytingum.

Gistirýmum mun ekki fjölga og því ólíklegt að hætta á ágangi ferðafólks á viðkvæma náttúru svæðisins muni aukast meir en nú er. Þá kemur fram að ekki verði nema lítil fjölgun uppþúinna rúma og svefnpokapláss er enn stór hluti gistiþláss. Aðstaða og þjónusta mun þó óneitanlega taka breytingum með nýjum byggingum, heitum pottum, „glamping“ aðstöðu o.fl.

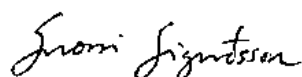
Líklegt er að yfirbragð og eðli ferðþjónustu og upplifunar gesta muni taka breytingum á sambærilegan hátt og gert var ráð fyrir varðandi valkost 2 í fyrri tillögu. Þó það sé ekki innan fagsviðs Náttúrufræðistofnunar að leggja mat á hvort slíkt sé æskilegt eða feli í sér stefnubreytingu miðað við skipulag svæðisins er mikilvægt að velja þeirri grundvallarspurningu upp hvort uppbygging af þessum toga sé æskileg á hálendi Íslands, sérstaklega innan friðlýstra svæða. Ef vel tekst til er mögulegt að ekki þurfi að óttast slíka uppbyggingu. Hins vegar er það lykilatriði að tekið sé tillit til þeirra skilmála sem friðlýsingin felur í sér og einnig að ákvarðanataka um uppbyggingu ferðþjónustu á svæðinu sé aðlöguð að því markmiði friðlýsingar að tryggja verndarstöðu náttúruminja og landslags á svæðinu. Þá skiptir höfuðmáli að vera í góðu samstarfi við umsjónaraðila friðlýsta svæðisins, þ.e.a.s. Umhverfisstofnun.

Í ljósi þessa verður það að teljast jákvætt að miðað við áformin sem hér eru til umfjöllunar þá er stefnt að því að aðstaða fyrir starfsfólk muni batna þ.m.t. starfsfólk á vegum Umhverfisstofnunar sem hefur umsjón með friðlýsta svæðinu. Þar með verður mögulega auðveldara að tryggja eftirlit með umferð ferðafólks á svæðinu og koma í veg fyrir rask á viðkvæmri náttúru. Breytingar á vegakerfi og umferðarskipulagi á svæðinu ættu einnig að hjálpa til hvað þetta varðar.

Verndun viðkvæmrar náttúru svæðisins þarf alltaf að vera í fyrsta sæti. Það á við um Kerlingarfjöll í heild sinni. Ef einhver hætta er á að breytingar leiði til þess að aukning gesta verði umfram þolmörk eða að hætta sé á að gestir gangi verr um viðkvæma náttúru mælir Náttúrufræðistofnun gegn slíkum breytingum. Að því sögðu telur Náttúrufræðistofnun að ekki sé þörf á að sú tillaga um uppbyggingu sem hér sé til umfjöllunar fari í fullt mat á umhverfisáhrifum. Upplýsingar (m.a. um náttúrufar svæðisins) og það mat á áhrifum sem fjallað er um í umhverfismati eldri tillagna ásamt þeim upplýsingum sem lagðar hafa verið fram um nýju tillöguna ættu að vera nægjanlegar til að geta afgreitt tillöguna gegnum ferli deiliskipulags.

Náttúrufræðistofnun áskilur sér rétt á frekari athugasemdum á síðari stigum.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndar
Náttúrufræðistofnun Íslands

